

Τραγούδια και Σκοποί
ΑΠΟ ΤΑ
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ

ΕΚΔΟΣΗ Βουλή των Ελλήνων

Τό συντονισμό της έκδοσης είχε το Τμήμα Εκδόσεων της Βουλής
υπό την καθοδήγηση του προϊσταμένου του, **Ηλία Μάρκου**

ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ

ΚΕΙΜΕΝΑ

ΕΠΙΛΟΓΗ ΗΧΗΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

Λάμπρος Λιάβας

ΚΑΛΑΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Κώστας Μπεκιάρης

Ειρήνη Παλιούρα

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΙΚΟΝΩΝ

Παναγιώτης Γρηγοριάδης

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Μίνα Δάλκα

ΠΑΡΑΓΩΓΗ

Α. Μπάστας – Δ. Πλέσσας ΑΒΕΕ

ΗΧΗΤΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΗΧΟΓΡΑΦΗΣΕΩΝ

Γιάννης Σμυρνάιος

DIGITAL MASTERING

Θόδωρος Χρυσανθόπουλος

ΠΑΡΑΓΩΓΗ CD

Fabelsound

ISBN 960-560-023-4

*Για τη συμβολή τους στην πραγματοποίηση αυτής της
έκδοσης ευχαριστούμε ιδιαίτερω
τον Μανώλη Καρπάθιο
καθώς και όλους όσοι με προθυμία και αφιλοκερδώς
παραχώρησαν οπτικό και ηχητικό υλικό:*

- *Μουσείο Μπενάκη*
Μουσείο Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης
Πελοποννησιακό Λαογραφικό Ίδρυμα
- *Fonds Samuel Baud-Bovy (Γενεύη)*
Μουσικό Λαογραφικό Αρχείο Μ. Μερλιέ
Σύλλογο προς Διάδοσιν της Εθνικής Μουσικής
Λύκειο των Ελληνίδων Αθήνας
- *Ιερά Μονή Θεολόγου, Πάτμος*
- *Πολιτιστικό Ίδρυμα Δωδεκανήσου "Κλεόβουλος ο Λίνδιος"*
- *Εταιρεία Κασιακών Μελετών*
Λύκειο των Ελληνίδων Καλύμνου
Κοινότητα Κεφάλου Κω
Σύλλογο "Ηρηνά" Τήλου
Σύλλογο Νισυρίων Αμερικής "Ο Γνωμαγόρας"
- *Μαριγούλα Κριτσιώτη (Κάρπαθος)*
Αντώνιο Χατζηνικόλα (Αρχάγγελος Ρόδου)

Τραγούδια και Σκοποί ΑΠΟ ΤΑ **ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ**

Επιμέλεια: ΛΑΜΠΡΟΣ ΛΙΑΒΑΣ

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

1997 • ΕΤΟΣ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ • 50 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ

Βουλή των Ελλήνων με τις Εκθέσεις, που διοργανώνει στους χώρους του Κοινοβουλίου και τις εκδόσεις που πραγματοποιεί, αποσκοπεί στην επικοινωνία με το λαό για την ανάδειξη και προβολή σημαντικών γεγονότων της ελληνικής ιστορίας. Με τον τρόπο αυτό συμβάλλει στη διαφύλαξη της συλλογικής μνήμης και στην επίτευξη της εθνικής αυτογνωσίας.

Η έκδοση αυτή εντάσσεται στο πλαίσιο των εκδηλώσεων που προγραμματίσει η Βουλή των Ελλήνων για τον εορτασμό της επετείου των πενήντα χρόνων από την ενσωμάτωση της Δωδεκανήσου στον κορμό του ελληνικού κράτους.

Παρά τις ιστορικές περιπέτειες και τις αλλεπάλληλες κατακτήσεις που υπέστησαν, τα Δωδεκάνησα κατόρθωσαν να διατηρήσουν την ελληνικότητά τους, αφομοιώνοντας δημιουργικά τις ξένες επιδράσεις και εντάσσοντάς τις εκλεκτικά στις τοπικές παραδόσεις.

Η συμμετοχή των Δωδεκανησίων στους κοινούς αγώνες για την ευόδωση των προσδοκιών του Ελληνισμού, η εμμονή στην ελληνική γλώσσα, την ορθόδοξη πίστη, τα ήθη και τα έθιμα, έρχονται να επιβεβαιώσουν και να διακηρύξουν την πολιτισμική ταυτότητα και την εθνική φυσιογνωμία του Δωδεκανησιακού χώρου.

Οι παραδοσιακοί σκοποί, τα τραγούδια και οι χοροί — η λαμπρότερη, ίσως, έκφραση του λαϊκού πολιτισμού — αποτελούν πολύτιμη παρακαταθήκη και ισχυρά τεκμήρια, που, διατρέχοντας το χώρο και το χρόνο, καταθέτουν τη δική τους αλήθεια, μέσα από την πανανθρώπινη γλώσσα της μουσικής.

Το τραγούδι μπορεί να θεωρηθεί ως η πλέον ευαίσθητη ένδειξη της δημιουργικής δύναμης ενός λαού, ο καθρέφτης της ψυχοσύνθεσής του, το αδιάψευστο τεκμήριο του πολιτισμικού του επιπέδου.

Η συλλογή των Δωδεκανησιακών Τραγουδιών, που περιέχεται στην παρούσα έκδοση, αποτελεί συμβολή της Βουλής των Ελλήνων στο δημιουργικό αγώνα ενάντια στη συλλογική λήθη, αλλά και ενάντια στην πολιτισμική ομοιομορφία που προωθεί στις μέρες μας η διαδικασία της οικονομικής παγκοσμιοποίησης τείνοντας να καταργήσει τις εθνοπολιτισμικές ιδιαιτερότητες, που δίνουν ζωή και χρώμα στον πολιτισμό της ανθρωπότητας.

Δεκέμβριος 1998

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΧΡ. ΚΑΚΛΑΜΑΝΗΣ
ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ο τραγούδι, η μουσική και ο χορός – ομοούσιος και αδιαίρετη τριάδα του λαϊκού μας πολιτισμού – λειτουργεί ως κιβωτός μνήμης, κώδικας αναγνώρισης της ομάδας, μέσο διαχείρισης και προβολής της εθνικής και πολιτισμικής ταυτότητας. Με το τραγούδι ο Έλληνας πλάθει τη γλώσσα του και μέσα απ' αυτό "σωματοποιεί" τους ρυθμούς της, ακολουθώντας με τα βήματα – με το κορμί του ολόκληρο – τις απρόσμενες διαστάσεις που αποκτούν οι λέξεις όταν αναδυθεί ο μουσικός τους πυρήνας, στη συνάντηση με τη μελωδία.

Αρκεί ν' ακούσει κανείς αυτή τη μοναδική "μουσικότητα" που διακρίνει την εκφορά του λόγου στα Δωδεκάνησα (χαρακτηριστικό γνώρισμα της ντοπιολαλιάς στις "άκρες" του Ελληνισμού, ως την Κύπρο και την Κάτω Ιταλία) για να αισθανθεί τη δύναμη του ήχου ν' απλώνει γέφυρες επικοινωνίας στο χώρο και στο χρόνο.

Τα αρχαία ροδίτικα "χελιδονίσματα" διατρέχουν τους αιώνες επιστρέφοντας στη σύγχρονη Χάλκη, τα σήμαντρα της Αποκαλύψεως ηχούν στο νησί της Πάμμου, τα βυζαντινά ακριτικά τραγούδια συναντούν τους δикέφαλους αετούς στα υπέρθυρα και στα μπαλκόνια της Καρπάθου.

Στο Καστελλόριζο επικαλούνται τον Αϊ-Γιώργη αλλά και το πνεύμα της Άνοιξης με τον σκοπό της "σαντακλίδας" που μας συνδέει με τις αρχαίες "αιώρες", στη Σύμη οι κοπέλες μαντεύουν την τύχη τους δίνοντας φωνή στο "αμίλητο νερό", ενώ στην Κάλυμνο οι βουτηχτάδες ξορκίζουν τη μοίρα τους χορεύοντας τον "μηχανικό".

Οι παλιές αφηγηματικές μπαλάντες γίνονται κεντίδια στα γαμήλια σπερβέρια της Κω, ενώ στην Τήλο και στη Νίσυρο το ξεκίνημα του νέου ζευγαριού "θωρακίζεται" με τη μαγική δύναμη των τραγουδιών που παραπέμπουν στ' αρχαία "επιθαλάμια" και στα βυζαντινά "παστικά".

Η φωνή του γερο-Σάββα συνδέει το κασιώτικο "Πάθος" με τα ευλογητάρια του Μεγάλου Σαββάτου, στις αστυπαλίτικες μαντινάδες αναβιώνουν τα αρχαία σκόλια και η φαμίλια των Χατζηδάκηδων από τη Λέρο συμπυκνώνει τον καημό του ξενιτεμού στο "Τζιβαέρι".

Αυτές είναι λίγες μόνο "ψηφίδες" από το εντυπωσιακό ψηφιδωτό που συνθέτει η δωδεκανησιακή μουσική κληρονομία με τις επιμέρους τοπικές παραδόσεις.

Η παρούσα έκδοση προτείνει ένα μικρό μουσικό οδοιπορικό, με στόχο να "ψυχανεμιστεί" ο ακροατής τον πλούτο, την ποικιλία, τη δύναμη και τη γοητεία αυτών των παραδόσεων – κίνητρο για περαιτέρω ειδικότερη γνωριμία κι εμβάθυνση καθώς κι έκκληση για διάσωση και διάδοση του ήθους και των αξιών που αντιπροσωπεύουν.

Στην επιλογή του υλικού έγινε προσπάθεια ώστε να περιληφθούν δείγματα από τον κύκλο της ζωής (νανουρίσματα, του γάμου, μοιρολόγια), από τον κύκλο του χρόνου (κάλαντα διαφόρων περιόδων, αποκριάτικα, πασχαλινά κλπ.), διηγηματικά τραγούδια (ακριτικά και παραλογές), σκοποί για αυτοσχέδια δίστιχα (μαντινάδες) αλλά και οργανικά κομμάτια ενδεικτικά για όλα τα λαϊκά όργανα και τις ιδιαίτερες τεχνικές παιξίματος που συναντάμε στα Δωδεκάνησα. Αντιπροσωπεύονται επίσης ορισμένα δείγματα από παλαιότερες ηχογραφήσεις σε δίσκους 78 και 45 στροφών καθώς και από τις ιστορικές ηχογραφήσεις του Samuel Baud-Bovy το 1930.

Η πραγματοποίηση αυτής της έκδοσης θα ήταν αδύνατη χωρίς τις καταγραφές που έκαναν με πολύ αγάπη και συχνά με θυσίες διάφοροι τοπικοί φορείς και μελετητές (αναφέρονται στα οικεία κεφάλαια), τους οποίους κι ευχαριστούμε από καρδιάς για την ευγενική παραχώρηση μέρους του υλικού τους.

Τέλος, ευχαριστώ τη Βουλή των Ελλήνων – και ιδιαίτερα τον Πρόεδρο κ. Απόστολο Κακλαμάνη – για την τιμή να μου αναθέσουν την ευθύνη για την υλοποίηση αυτής της μουσικής συλλογής, τιμώντας την επέτειο των πενήντα χρόνων από την Ενσωμάτωση της Δωδεκανήσου.

ΛΑΜΠΡΟΣ ΛΙΑΒΑΣ

Αναπληρωτής καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών
Διευθυντής Μουσείου Λαϊκών Οργάνων
Φ. Ανωγειανάκη - Κέντρου Εθνομουσικολογίας